

future teachers of primary school and the directions of their formation. Ecological competence of future specialists of primary education are revealed as integral personal property, formed on the basis of the obtained in the process of learning knowledge, skills, norms and values, as well as the totality of social practices that make it harmonious interaction with the environment in all spheres of life.

Key words: ecological competence of future teachers of primary school, environmental values.

А. Н. КРАМАРЕНКО

г. Бердянск

ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ – НЕОБХОДИМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье раскрывается вопрос экологической компетентности как необходимой составляющей подготовки будущих специалистов начального образования в условиях евроинтеграции. Представлен анализ различных научных точек зрения относительно изучаемого понятия, определены экологические ценности как составляющие экологической компетентности будущих учителей начальной школы и выделены направления их формирования. Экологическая компетентность будущих специалистов начального образования раскрыта как интегральное личностное свойство, сформированное на основе полученных в процессе обучения знаний, умений, норм и ценностей, а также совокупности социальных практик, которые определяют ее гармоничное взаимодействие с окружающей средой во всех сферах жизнедеятельности.

Ключевые слова: экологическая компетентность, будущие учителя начальной школы, экологические ценности.

Стаття надійшла до редколегії 27.05.2015

УДК 796.56

В. І. КУРІЛОВА, М. П. БОРСУК,

Т. І. КЛИНДУХ, О. М. БАРБАРА

м. Кролевець

Curilovavi@yandex.ua

СХІДНІ ЄДИНОБОРСТВА ЯК ЗАСІБ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розкрито педагогічні та філософські аспекти підготовки у східних єдиноборствах. Вивчено вплив багаторічних занять східними єдиноборствами на всебічний розвиток студентської молоді. Доведено необхідність у розширенні на Україні освітніх структур цілеспрямованої та системної підготовки фахівців з єдиноборств, що сприятиме активізації процесу підготовки підростаючого покоління на всіх етапах багаторічного спортивного вдосконалювання та у подальшій постановці навчально-тренувального процесу у ВНЗ.

Ключові слова: східні єдиноборства, нетрадиційні оздоровчо-фізкультурні види, фізичні якості, моральні якості, виховання, традиції, етикет.

Як показала практика, східні єдиноборства та нетрадиційні оздоровчо-фізкультурні види, які вивчають майбутні вчителі фізичної культури, мають величезні можливості впливу на фізичну досконалість особистості, на її духовний світ, моральні принципи та етичні смаки.

Теоретичні і методичні основи спортивних єдиноборств формувалися переважно як

спортивно-педагогічні дисципліни зі спрямованістю на технічну та тактичну підготовку, методіку їх удосконалення, що сприяло накопиченню матеріалу для поліпшення викладання різних видів єдиноборств у культурно-спортивних навчальних закладах. А вивчення нетрадиційних оздоровчо-фізкультурних видів дає змогу студентству з розумінням і правильно використовувати нетрадиційні

оздоровчо-фізкультурні види у навчальному, тренувальному та відновному процесах спортсменів секцій спортивно-педагогічного вдосконалення у різних видах спорту.

Проблеми педагогічного та філософського напрямку у східних єдиноборствах вивчались рядом авторів [1; 2; 6; 7; 9]. Проведені дослідження у різних видах східних єдиноборств з метою вивчення педагогічних і філософських аспектів підготовки у східних єдиноборствах [3; 9]. Та питання їх впливу на фізичні якості і моральну вихованість [5] спортсменів потребує більш глибокого вивчення.

З погляду на те, що наразі в Україні є нагальна потреба в розширенні освітніх структур, які готують фахівців з єдиноборств [3; 6; 8], існує і зміцніло розмаїття функцій бойових мистецтв (освітніх, соціально-психологічних, естетичних, етичних, екологічних, освітніх, рекреативно-реабілітаційних та спортивних) метою нашої роботи було визначення педагогічних та філософських аспектів підготовки у східних єдиноборствах, вивчення їх впливу на розвиток фізичних і моральних якостей майбутніх вчителів фізичної культури у підготовці їх до роботи з підростаючим поколінням. Тим більше, що вищезазначені функції можуть представляти значний потенціал як у збагаченні сучасного фізичного виховання, так і для розвитку фізичних і психічних якостей людини, бо кожна з існуючих систем бойових мистецтв навчає ефективній самообороні та досягненню переваги над супротивником шляхом нейтралізації з використанням фізичної і розумової енергії. Нейтралізувати супротивника на татемі, означає змусити його відмовитися від продовження атаки. Відмова може бути викликана як невпевненістю напарника, так і через його явну перевагу чи серйозну травму. Метою бойових мистецтв є забезпечення відповідної фізичної та інтелектуальної підготовки громадянина для особистого захисту і забезпечення інтересів та безпеки держави, ґрунтуючись на принципах благопристойності, цілісності, єдності і гармонії протилежностей, концентрації та усвідомленості, що надаються системою виховання моральних якостей.

Предметом дослідження була організація бойових мистецтв, та їх філософські, мораль-

но-етичні принципи, нормативи поведінки її вихованців.

Роботу було розпочато зі створення групи СПУ (спортивно-педагогічного удосконалення) зі східних єдиноборств, формування якої продовжували щорічно із року в рік, кожного разу намагаючись поповнити її такою молоддю, яка вже мала досвід спортивної роботи зі східних єдиноборств.

Для досягнення поставленої мети нами упродовж трьох років брались під контроль усі студенти, які з першого курсу стали займатися східними єдиноборствами. Вони склали експериментальну групу у кількості 29 чоловік. Контролем слугувала група студентів-однолітків з різних факультетів, у кількості 43 чоловіки, які спортом не займалися, маючи різні уподобання, не пов'язані з регулярними фізичними навантаженнями.

Студенти обох груп щорічно у перших числах вересня та у травні проходили медичнські обстеження і тестування за нашим планом.

Про ефективність проведеної роботи судили за показниками фізичної підготовленості студентів обох груп, за рівнем їх моральної вихованості, за рівнем фізичної працездатності, які визначали за загально прийнятими методиками.

У навчально-тренувальному процесі зі східних єдиноборств використовували наступні засоби [9]: спеціальні фізичні вправи бойових мистецтв без зброї, загальні розвиваючі вправи, біг, подолання перешкод, плавання, медитативні та дихальні вправи, масаж. Вчили студентів враховувати і використовувати фактори довкілля. Стежили, аби студенти чинну увагу приділяли освоєнню загальноосвітніх предметів.

Приділяли велику увагу настанові засновника школи кіокушинкай карате Масутацу Ояма, посилаючись на його заповіді [6; 7], в яких він виразив всю філософію своєї бойової системи і яка, як показала зарубіжна та вітчизняна практика, має велике значення для розвитку моральних якостей. Ось вони, ці заповіді:

1. Воїнський Шлях розпочинається і закінчується етикетом. Тому ведіть себе завжди чемно.
2. Проходження Воїнським Шляхом подібне до підйому на вершину крутої гори –

воно продовжується без відпочинку. Це вимагає абсолютного і впевненого посвячення себе вибраній меті.

3. Намагайтесь заволодіти ініціативою в будь-якій ситуації, не дай корисності узяти гору над тобою.
4. Навіть просуваючись Воїнським Шляхом не можливо ігнорувати питання грошей. І все ж потрібно бути обережним, щоб не бути прив'язаним до них.
5. Мудрість під час слідування Військовим Шляхом бійцеві дає критичний самоаналіз рішень і вчинків.
6. Полум'я виснажливих тренувань переплавляє егоїстичні бажання на шляхетні цілі.
7. Бойовий дух найкраще перевіряється на прямому шляху.

Істинна сутність Воїнського Шляху може бути усвідомлена тільки через досвіт. Знаючи це, вчіться не боятись перепон на цьому шляху.

1. Щиру твою сутність виявить тільки досвід довгого протистояння долі.
2. Завжди пам'ятайте: впевнене і благородне серце на Воїнському Шляху завжди знайде гідну нагороду.
3. Існує ще й клятва («доджо-Кун») [7], яка увійшла в правила поведінки спортсменів, що займалися східними єдиноборствами:
4. Ми будемо тренувати наші серця та тіла для досягнення твердого непохитного духу.
5. Ми будемо дотримуватися дійсного змісту шляху бойового мистецтва, з тим щоб наші почуття завжди були напоготові.
6. З істинним прагненням ми будемо культивувати дух самозаперечення.
7. Ми будемо керуватись правилами етикету, поваги до старших і прагнути стримуватись від насильства.
8. ...ніколи не забудемо дійсну добродієність скромності.
9. Ми будемо прагнути мудрості й сили, відкидаючи інші бажання.

Під час тренувальної роботи студентів, які займалися східними єдиноборствами, вчили прагнути до єдності тіла і розуму, волі і дії, тобто до самовладання, що дозволить перемогти супротивника, пануючи над самим собою. Нагадували пам'ятати, що навіть ідеальне знання прийомів або миттєве їх передбачення нічого не дає, якщо виконання прийомів затягується: ці знання можуть вже не знадобитися – буде занадто пізно. «Контратака повинна починатися після нападу супротивника і закін-

чуватися раніше за нього» [6], – говорить китайський афоризм. А вивчення дисципліни «Нетрадиційні оздоровчо-фізкультурні види» допомагало студентам вчитися миттєво викликати на поверхню максимум енергії, яка утримується в тілі і правильно її направляти, аби у момент виконання будь-якого прийому вона не зникла; вчили, як це залежить від правильної координації м'язів, концентрації енергії, що веде до повного володіння своїм тілом у часі і просторі.

Результати дослідження оброблено за Сьюдентом. Аналіз отриманих даних показав позитивну динаміку вивчених показників на користь східних єдиноборств. Так, показники фізичної підготовленості студентів обох груп на початку педагогічного експерименту статистично достовірно не відрізнялись, чого не можна сказати про їх динаміку на кінець першого року занять східними єдиноборствами. Найпомітніше відреагували силові показники. Якщо сила правої кисті студентів контрольної групи за рік збільшилась на 6,8%, то у ровесників експериментальної групи вона збільшилась на 17,6%. А ще через рік сила правої кисті спортсменів-єдиноборців вже перевищувала таку ровесників контрольної групи на 23,3%.

Станова сила хлопців контрольної групи за перший рік навчання збільшилась на 6,3% в той час як у ровесників експериментальної групи вона збільшилась на 23,4%. Ще через рік різниця величини вивченого показника склала відповідно 10,3% та 29,8%.

Показник дальності кидка набивного м'яча студентів обох груп на початку педагогічного експерименту тримався майже на одному рівні. Та вже через рік вивчений показник студентів експериментальної групи статистично достовірно відрізнявся від такого однолітків контрольної групи на 11,2% у бік збільшення. Ще через рік цей показник у студентів експериментальної групи був кращим уже на 19,7%, в той час як покращення вивченого показника у студентів контрольної групи склало відповідно 5,1% та 9,8%.

Показник дальності стрибка у довжину з місця мав аналогічну тенденцію покращення відповідно на 8,2% та 14,9% на кінець першого року педагогічного експерименту та на

15,3% і 21,3% на кінець педагогічного експерименту.

Аналіз динаміки показників моральної вихованості підтвердив позитивний вплив східних єдиноборств на показники моральної вихованості студентської молоді. Під впливом занять східними єдиноборствами зареєстровано статистично достовірне покращення відношення до праці (на 9,8 % проти 2,4% у ровесників контрольної групи), до природи (на 19,7% проти проти 7,2%), до суспільної власності (на 20,6% проти 13,6%). У Спортсменів підвищилась суспільна активність (на 6,1% проти 3,7% у ровесників контрольної групи), покращилась дисциплінованість (на 23,8% проти 11,7% у ровесників контрольної групи), зміцніло почуття колективізму (на 28,3% проти 15,7%), дружби і товарищескості (на 22,3% проти 13,8% у ровесників контрольної групи).

Бойові мистецтва Сходу відрізнялися від аналогічних європейських систем тим, що існували і існують як засіб і метод удосконалення людини в духовній, інтелектуальній і тілесній цілісності та єдності із природою. Виконання бойових прийомів, є своєрідною динамічною медитацією, що адекватна внутрішньому прояву заперечення їхньої зовнішньої агресивності. Такий підхід прийнятний і може скласти методологічну основу подальшого розвитку теорії й практики сучасних спортивно – бойових єдиноборств. Включення в навчально-тренувальний процес спортсменів високої кваліфікації, які спеціалізуються на рекреативно-реабілітаційних заняттях, проведених на основі принципів бойових мистецтв Сходу (концентрації й усвідомленості, уповільнення, єдності й гармонії протилежностей) сприяє поліпшенню фізичних якостей, функціонального стану основних систем організму, покращенню моральних якостей.

V. KURILOVA, M. BORSUK, T. KLYNDUH, O. BARBARA
Krolevets

MARTIAL ARTS AS A MEANS OF COMPREHENSIVE DEVELOPMENT OF STUDENTS

The article is devoted to pedagogical and philosophical aspects of training in martial arts. The influence of long-term martial arts classes on comprehensive development of students is studied. The necessity to expand to Ukraine focused on educational structures and system of training in martial arts, which will boost the process of preparing the younger generation in all stages of sports perfection and many years in the future formulation of training process in universities, is proved too.

Key words: martial arts, alternative health and fitness types, physical qualities, moral character, education, traditions, etiquette.

Доведено необхідність у розширенні на Україні освітніх структур цілеспрямованої та системної підготовки фахівців з єдиноборств. Виявлені положення можуть бути застосовані у підготовці учнів різних вікових груп на всіх етапах багаторічного спортивного вдосконалення та у подальшій постановці навчально-тренувального процесу у ВУЗах.

У перспективах подальших досліджень планується проведення аналізу виховання загальної культури поведінки студентської молоді та групи школярів, які тренуються в спортивному комплексі університету.

Список використаних джерел

1. Бишоп М. Окинавское каратэ: учителя, стили, тайные традиции и секретная техника школ воинского искусства / М. Бишоп. — М. : ФАИР-Пресс, 1999. — 304 с.
2. Долин А. А. Кемпо — традиция воинских искусств / А. А. Долин, Г. В. Попов. — М. : ИПФ «АНС-Принт» Ассоциации «Новый стиль», 1991. — 416 с.
3. Гурова Р. Г. Применение социологических методов в педагогических исследованиях / Р. Г. Гурова // Проблемы методологии педагогики и методики исследований ; под ред. А. М. Данилова, Н. И. Болдырева. — М., 1983.
4. Максименко Г. М. Методика оновлення, розвитку і становлення людини за акмеологічними і аксіологічними підходами до адаптації, реінтеграції і ресоціалізації її в ринковий простір завдяки застосуванню новітніх педагогічних засобів, процесів і схем відтворення робочої сили / Г. М. Максименко, В-в. Г. Саєнко, В-р. Г. Саєнко, С. В. Смеричевська, Н. А. Нікітенко / За заг. ред. В-в. Г. Саєнка. — Луганськ : ЛІПСТ, 2008. — 187 с.
5. Марьенко И. С. Критерии нравственной воспитанности и основы методики выявления уровней ее развития у школьников / И. С. Марьенко. — Тарту, 1983. — 80 с.
6. Ояма М. Классическое каратэ / М. Ояма ; [пер. с англ. М. Новыша]. — М. : Эксмо, 2006. — 256 с.
7. Ояма М. Философия каратэ / М. Ояма. — Изд. перераб. и доп. — Благовещенск : Областная типография, 1998. — 50 с.
8. Тарас А. Е. Боевая машина: Руководство по самозащите / А. Е. Тарас. — Минск : Харвест, 1999. — 592 с.
9. Танюшкин А. И. Кёкусинкай – духовная воинская традиция / А. И. Танюшкин, В. П. Фомин. — М. : Типография «Новости», 1999. — 156 с.

**В. І. КУРИЛОВА, Н. П. БОРСУК,
Т. І. КЛИНДУХ, А. Н. БАРБАРА**
г. Кролевець

ВОСТОЧНЫЕ ЕДИНОБОРСТВА КАК СПОСОБ ВСЕСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

В статье раскрыты педагогические и философские аспекты подготовки в восточных единоборствах. Изучено влияние многолетних занятий восточными единоборствами на всестороннее развитие студенческой молодежи. Доведена необходимость в расширении на Украине образовательных структур целенаправленной и системной подготовки специалистов единоборств, что будет способствовать активизации процесса подготовки подрастающего поколения на всех этапах многолетнего спортивного совершенствования и в дальнейшей постановке навчально-тренировочного процесса в ВУЗах.

Ключевые слова: восточные единоборства, нетрадиционные оздоровительно-физкультурные виды, физические качества, нравственные качества, воспитание, традиции, этикет.

Стаття надійшла до редколегії 13.08.2015

УДК 796.56

**В. І. КУРІЛОВА, С. Ю. РЕДЬКО,
П. А. ПУСТОВОЙТ, С. М. ЩАСЛИВИЙ**
м. Кролевець
Curilovavi@yandex.ua

ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В ШКОЛІ ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ТА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Робота присвячена вивченню впливу регулярних занять туристично-краєзнавчою роботою в школі та в шкільних секціях спортивних ігор на моральну вихованість та фізичний розвиток підростаючого покоління. Встановлено, що чотири роки роботи в шкільних туристично-краєзнавчих секціях з участю в тематичних туристських походах та в секціях спортивних ігор позитивно вплинули на показники фізичного розвитку, деякі фізіологічні показники та показники моральної вихованості школярів.

Ключові слова: туристично-краєзнавча робота, спортивна секція, фізичний розвиток, моральна вихованість.

Актуальність проблеми визначається перш за все новими завданнями, поставленими перед школою – завданнями готовності підростаючого покоління до активної участі в управлінні господарськими, політичними та суспільними справами суспільства [1]. А туристично-краєзнавча діяльність школярів як раз і являється одним із видів суспільної діяльності. Ми виходили з того, що у туристично-краєзнавчій діяльності школярів здійснюватиметься виховання їх суспільної активності, сприяючи постійному зростанню всебічного розвитку [2; 3], створюючи умови для їх інтенсивної реалізації у суспільній діяльності. Саме у школярів ефективніше формують-

ся стійкі вольові якості та переконання в необхідності дотримання трудової дисципліни, бережного відношення до природи, суспільної власності, до суспільної праці, поваги до трудової людини, трудового колективу [6]. У туристично-краєзнавчій діяльності синтезуються різні види діяльності учнів, здійснюється зв'язок з життям [7], забезпечується взаємовплив, взаємозбагачення багатьох видів діяльності учнів, сприяючи зростанню суспільної активності, духовного та фізичного розвитку особистості школярів [3; 10], підготовки їх до активної суспільної діяльності (4). У доступній нам літературі питання впливу рухової активності, спорту на організм